

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Analityczne struktury werbo-nominalne w słowackich tekstach prasowych

Author: Mariola Szymczak-Rozlach

Citation style: Szymczak-Rozlach Mariola. (2009). Analityczne struktury werbo-nominalne w słowackich tekstach prasowych. W: O. Wolińska, M. Szymczak-Rozlach (red.), "Języki zachodniosłowiańskie w XXI wieku. T. 3, Współczesne języki słowiańskie" (S. 234-246). Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersytet ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

MARIOLA SZYMCZAK-ROZLACH

Uniwersytet Śląski, Katowice–Sosnowiec

Analityczne struktury werbo-nominalne w słowackich tekstach prasowych

Procesy kulturowe, społeczne i cywilizacyjne dokonujące się nieustannie w XXI wieku mają przemożny wpływ na dynamikę przeobrażeń w systemie leksykalnym współczesnego języka słowackiego. Znakomitą ilustracją nowej, zmieniającej się rzeczywistości jest współczesne słownictwo. Potrzeba precyzyjnego i eksplicytnego wyrażania pewnych stanowisk, opinii czy też sądów na łamach tekstów prasowych często wymaga użycia odpowiednich konstrukcji składniowych. Owa tendencja do analizacji słownictwa, przejawiająca się w tekstach publicystycznych, stanowi przedmiot niniejszych rozważań. Obserwacji poddane zostały struktury analityczne werbo-nominalne, odnotowane we współczesnej prasie słowackiej, na łamach gazet: „Sme”, „Pravda” oraz „Literárny týždenník”.

Analityczne konstrukcje werbo-nominalne to złożone znaki słowne, w których zachodzą specyficzne relacje zależności. Oznaczają się one semantyczną ekwiwalencją w stosunku do swoich jednoleksmowych odpowiedników, np.: *mat' vplyv // vplývať, mat' k dispozíci / disponovať*. W centrum uwagi znajdują się współczesne konstrukcje, które można uznać za funkcjonalny ekwiwalent odpowiednich czasowników pokrewnych morfologicznie bądź nie z imiennym komponentem peryfrazy orzekającej, np.: *brat' do uvahy // uvažovať*, w tekście: *Pritom treba **brat' do úvahy** vzťah životopisca k dieľu: tento vzporne hrá svoju úlohu a môže ohroziť, o ktorú sa usiluje* (Sme); *nemožno však **nebrat' do úvahy**, že*

bezpečnosť štátu tvorí organickú súčasť celej sústavy predpokladov jeho existencie a presadenia záujmov na medzinárodnej scéne (Lit. Tyžď), czy też struktura *dávať možnosť // umožniť: Tamojši zimný štadión jej dával neobmedzené možnosti* (Sme). Nie oznacza to, że występowanie takiego czasownika jest warunkiem koniecznym i jedynym dla wyróżnienia predykatów analitycznych. Istnieją predykaty stanowiące jedyny sposób wyrażenia treści bez ekwiwalentów jednowyrazowych, np.: *venovať pozornosť*, w tekście: *prezidentski kandidati preto venujú kampani v love viac pozornosti ako mnohým iným* (Pravda), czy też inne: *Nová vláda podporuje úsilie o oživenie dial'ogu o ústave Európskej únie* (Pravda). Z innych konstrukcji można by wskazać następujące przykłady: *mať autoritu* 'być uznawany', *mať publicitu* 'być znany', *vstúpiť do platnosti* 'zачаť platiť'. Wyróżnienie tego typu konstrukcji w tekstach prasowych i w leksyce słowackiej wskazuje nie tylko na ich różnorodność formalno-słotwórczą, ale również na ich zwielokrotnione możliwości semantyczne.

Konstrukcje werbo-nominalne pośród innych nieciągłych jednostek o wartości pojedynczych znaków werbalnych mają wyrazistą, zasadniczo tę samą budowę według schematu (por. JĘDRZEJKO, 1988: 20):

Verb + N abstr/praeop ←———— **Verb (E synt)**

Na podstawie tak przyjętego schematu postrzegane są jako niewspółrzedne związki czasownika operatorowego lub posiłkowego oraz rzeczownika abstrakcyjnego, który dla znaczenia całościowego peryfrazy jest konstytutywny. Dwa związane ze sobą syntaktycznie komponenty stanowią tu nierozzerwalną całość. Postrzegane przez wielu językoznawców czeskich i słowackich stanowią przykład interesujących kolokacji definiovanych przez F. ČERMÁKA (<http://ucnk.ff.cuni.cz>) jako „**verbonominálne kvazifrázemy** stojące na periférii frázem”, natomiast przez A. JAROŠOVÁ (1992: 121) jako „**lexikalizované slovesno-menné spojenia**”.

Problemy związane z ustaleniem terminologii opisywanych struktur wynikają z faktu, że trudno jest jednoznacznie zakreślić ich granice. Analityczne konstrukcje werbo-nominalne tworzą rozległą sferę pogranicza między leksyką, frazeologią a składnią. Noszą znamiona obiektów obserwowalnych w każdym z tych podsystemów języka naturalnego. Pozwala to widzieć w nich fakty i zjawiska o charakterze uniwersalnym.

W trakcie obserwacji gromadzonego materiału badawczego (około 430 konstrukcji) pochodzącego z prasy codziennej oraz z tygodników nasze zainteresowanie wzbudziły przede wszystkim struktury najliczniejsze i najbardziej produktywne, a zatem takie, które stanowią pewien wzorzec czy też swoisty model dla pozostałych konstrukcji.

Dla zobrazowania problematyki struktur opisowych przedstawię najciekawsze – moim zdaniem – i najbardziej reprezentatywne konstrukcje analityczne werbo-nominalne, występujące w tekstach publicystycznych:

byt': Po prvý raz **bol tvorcom a garantom** krajanského programu DZs; Obl'ubenost' televíznych športových prenosov sa pri trochu pozornejšom pohľade ukáže **byt' symptomom** skazonosného pohodlia a vraždenej lenivosti transparentnosti systémov; Pre potreby komunikácie **je k dispozícii** veľa komunikačných driverov;

brat': Pritom treba **brat' do úvahy** vzťah životopisca k dieľu: tento vzťah nesporne hrá svoju úlohu a môže ohroziť objektivnosť, o ktorú sa usiluje; Nemožno však **nebrat' do úvahy**, že bezpečnosť štátu tvorí organickú súčasť celej sústavy predpokladov jeho existencie a presadenia záujmov na medzinárodnej scéne; Z dospelých som si vážil tých, ktorí **brali na vedomie** môj individualizmus, aj keď niektorí možno aj s humorom;

dat' (dávať): Tamojší zimný štadión jej **dával** neobmedzené možnosti; **Dávame im príležitosť** na predstavenie ich umenia, ktoré je súčasťou našej národnej kultúry, ibaže pestované v ich nových domovoch; Tychto pre ktorých nemali prácu, požiadali, aby si **dali vypoved'**; Manifestom obrátili na ostatné národy sveta, aby pred organizovaním vojenských paktov **dali prednosť** helsinskému mierovému procesu; Svojvoľne **dal príkaz** zastreliť každého dezertera a lupica a vystaviť jeho mŕtvolu so zodpovedajúcim nápisom na verejných miestach. Ľavou rukou si sa pridŕžal zábradlia, no hoci si **dával pozor**, potkol si sa a telo ako nejaká drevená bábika s nedobre upevnenými a všelijako povykrúcanými končatinami dopadlo na odpočívadlo za posledným schodíkom;

klást': Lexikologický i lexikografický opis slovnej zásoby vcelku, ako aj menších úsekov si **kladie za cieľ'** analyzovať lexikálne jednotky (Lj) ako prvky lexikálno-semantického systému; Nakol'ko mohli **kladli prekážky** uvedomelým kňazom, ktorí **prejavili zámer** odísť do Ameriky k svojim farníkom, a kňazom, už v Amerike usadeným, vytrvalo posielali tajné inštrukcie, ako majú vplyvať na národnú výchovu vysťahovalcov z Uhorska, ako v nich pestovať vedomie maďarského vlastníctva;

mat': Procesné stanice: SAE – môže **mat' funkciu** centrály i podstanice; Spoločnosť SAE-Control **má záujem** rozšíriť svoje obchodné aktivity v Poľskej republike; poskytovanie spoločnosti zahraničným partnerom na koóperáciu, joint-ventures, ak **majú záujem**; Prosíme všetkých, ktorí **majú možnosť** obohatiť sprievod krojmi, aby tak urobili i tohto roku na počesť Sedembolestnej Patrónky Slovenska; Niekoľko už z dôvodu staroby **nemajú záujem** o členstvo v našej spoločnosti; Americkým Slovákom pomáhame pri hľadani ich koreňov a **máme veľkú radosť**, keď sa podarí obnoviť už dávno stratené rodinné putá; Opäť sme **mali možnosť** privítať chýrnych tanečníkov z Národopisného folklórneho tanečného súboru Čaba, vedených Tiborom Pintérom, spolu s gitarovou skupinou Boleráz (oba z Bekéšskej Čaby-Maďarsko; Slováci z našej župy sa každoročne 4 júla stretávajú v niektorej Slováckmi obývanej osade, kde si navzájom prezentujú svoje kultúrne programy, a kde **majú možnosť** vytvárať nové vzájomné kontakty; **Máme veľkú radosť**, že aj po 280-ich rokoch usadenia sa Slovákov na Dolnej zemi sú ľudia, pre ktorých je dôležité, aby slovenské slovo nevymrelo u Slovákov, ktorí žijú v Čabe; Napriek tomuto, juhoslovanskí Slováci o tento zákon a o krajský preukaz **majú záujem**; Účastníci **mali možnosť** sa oboznámiť s medzinárodnými normami uplatňovanými v oblasti základných ľudských práv a slobôd a s možnosťami, ktoré im tieto normy v oblasti kultúry, vzdelávania, náboženského a verejného života poskytujú očakávania; Zamlčuje aj inú skutočnosť, že súkromné médiá **majú možnosť** vysielat' bez akýchkoľvek ohraničení, že nikto neobmedzuje možnosť politikov vyslovovať svoje názory; Snem **mal za úlohu** v duchu slovanskej vzájomnosti vytvoriť zjednotenie slo-

vanských národov rakúskej monarchie, aby mohli čeliť tlakom maďarskej a nemeckej strany; Nevieť aký **mali zámer**. **Strach mali** všetci. Turecki dovozcovia **majú záujem** najmä o ploché hutnícke výrobky, automobilov'e príslušenstvo, výrobky chemického priemyslu, pneumatiky a obrábacie stroje; **Majú** štátne orgány **možnosť** niektorými opatreniami tento nepriaznivý stav zmeniť?; V súčasnosti slovenské poľnohospodárstvo **má k dispozícii** len 20 až 25 percent úrovne štátnej podpory v porovnaní s krajinami EU a na podporu exportu môže použiť len cca 10 percent povoleného objemu finančných zdrojov; Diváci na Slovensku **mali možnosť** vidieť, ako sa chápe demokracia skutkami spoluobčanov-rodičov detí na dvoch ZSs maďarským vyučovacím jazykom v Búci a Bátorových Kosihach, keď došlo k výmene dvoch riaditeľov, ktorí si neplnili povinnosti; Takže sa tu objavuje ďalšia pravdivá skutočnosť, že na uskutočnení protestného zhromaždenia tak **nemajú väčší záujem** ani rodičia ani Zväz maďarských pedagógov. Najväčší **záujem majú** – tak ako vždy v minulosti – predstavitelia strán maďarskej koalície, ktorí si predsavzali za cieľ sústavne vyvolávať na južnom Slovensku medzi obyvateľmi napätie a organizovať protesty; Na jarmôku si **majú** účastníci **možnosť** kúpiť predmety zo Slovenska a ochutnať typické slovenské jedlá; Jemenský súd zbavil včera troch novinárov britskej televíznej stanice BBC obvinenia z nepovolenej návštevy sídla jemenského kmeňa, ktorý **má na svedomí** únos britskej rodiny; Afganci, ktorí pred týždňom prežili katastrofálne zemetrasenie, hladujú, pretože záchranné tímy **majú k dispozícii** iba tri malé vrtuľníky; Jednotky lojálne vláde prezidenta Joaa Bernarda Vieira, **majú pod kontrolou** situáciu aj v celej krajine; Ale **nemám** voči nikomu **pocit** nenávisť SR **má** záujem zvýšiť prepravu o sto miliárd kubíkov, z čoho pre nás plynú nemalé zisky, z ktorých sa dotuje náš plyn a ten je potom pre našich spotrebiteľov lacnejší, ako sú náklady, za čo plyn dovezieme; Nedosiahla sa ani dohodnúť a vnútorná jednota komisie aj napriek tomu, že sa zväčšil na jej prácu počet dní a slovenská strana sprístupnila všetko, o čo **mali záujem**; V nasledujúcom bloku **mate možnosť** pozrieť sa na tieto súťažiaceho (Volkrová polianka) a jednak očami porotcu (Jašíkove Kysuce); Nie div, že národní

dejatelia **mali záujem** o dokumentáciu podujatia, a to nielen písomnú ale aj obrazovú a vecnú; „newspeak“, teda reč, ktorá **má za úlohu** skrotiť celú populáciu prísne normovanými výrazovými prostriedkami, aby sa tak kanalizovalo spoločenské myslenie jediným správnym smerom; Ved’ na jej každodenné praktické užívanie **nemajú** najmenší **vplyv**; Kvalitní prekladatelia **majú** tiež veľký **vplyv** na rozvoj jazyka práve tým, že do svojej materčiny musia prenášať pojmy z iného, často veľmi vzdialeného sveta a vynájst’ spôsoby, ako ich čo najlepšie vyjadriť prekladateľa); Kniha však **mala istý ohlas** a keď sa mi v súvislosti s prácou prekladateľa v inštitúcii CERN v Ženeve naskytla možnosť návratu do Európy, dostal som z Oxfordu podnet pre ďalšiu biografii – o Rilke; Zároveň som **mal možnosť** vo vydavateľstve vzbudiť **záujem**, pravda, po istom počiatnom váhaní, o vydanie Zweigovej biografii pri príležitosti 100 výročia jeho narodenia, takže rozšírené vydanie, ktoré som medzitým pripravil, vyšlo zavčasu – roku 1981; pri čítaní vašich biografii som **mal ustavične pocit** „znesvätenia“; Treba **mať** však **na pamäti**, že môj Thomas Mann bol adresovaný najmä anglickému čitateľovi, takže som využil niektoré detaily, ktoré by ho mohli zaujímať – najmä pri osobnostiach ako Auden, Harold Nicolson a pod. – ktoré však pre nemeckého čitateľa **nemajú** väčší **význam**; Prečo **má o mňa záujem**, ak vlhy zvládajú sto ráz krajšie ťažké sóla; V detstve som často mával pocity nostalgie; Myslím, že v podstate sa so všetkým dokážem vyrovnáť a **nemám strach** z nebezpečenstva či neúspechu; **Mal som takú predstavu** – dnes si myslím, že skreslenú – že muž nesmie plakať; V tejto chvíli sa cítim byť dosť silný a **nemám obavy** z budúcnosti; **Mám obavy** iba zo sklamania; zo školy som nemal strach; Zrazu sme **mali dojem**, že sme zjedli všetkú múdrosť sveta; **Mal som pocit**, že „okusujem“ bohémský život; Myslel si, že bude **mať pokoj**; Nielen ja **som mal dojem**, že vyčkávajúcim čašníkom a sprievodcom sme sotva mohli urobiť niečo lepšie, ako ich navštíviť, a že keby na to prišlo, obslúžili by nás možno aj zadarmo;

poskytovať / poskytnúť: Nová vlast’ im **poskytla veľa príležitostí**, ktoré väčšina Slovákov aj dokonale využila, za všetkých spomeňme zopár známych mien-Murgaš, Banič, Gajdušek, Čerňan, Bosák,

*Kozlaj, Roman; Konkrétne pomáhať pri uskutočňovaní hospodárskych vzťahov SR so zahraničím a zároveň **poskytnúť** reprezentantom podnikateľskej sféry **informácie** o obchodno-politických, právnych, colných a ekonomických podmienkach obchodovania so zahraničím i necháva priestor pre ďalšie príbehy;*

***prijat'**: Ak by sme **prijali názor**, že „semantické príznaky v tom najzvláštnejšom zmysle sú také prvky významovej stránky jazyka, ktorými možno charakterizovať nie jednotlivé prípady, alebo isté obmedzené skupiny slov, ale väčšie súbory slov“;*

***predniesť'**: Po vystúpení účastníkov na breh vodného diela Selice, **predniesol** slavnostný **prejav** Peter Baco, minister pôdohospodárstva SR;*

***prejavovať'**: K politickým záležitostiam všetci traja zachovávali odstup, dokonca voči nám **prejavovali odpor** a zásadne ich vnímali len ako vytrhávanie z práce;*

***riešiť'**: Aktivity OSN pomáhajú **riešiť problémy** slovenského vidieka; Odporcovia integrácie Slovenska do západných štruktúr, ktorí majú k dispozícii jednoznačnú odpoveď na všetky tri otázky, navrhujú **riešiť situáciu** charakterizovanú nedostatočnými bezpečnostnými zárukami Slovenska jeho neutralitou; Chceli **riešiť problémy** zmie-rom. Známy je vstup SĎI do vlády s pravicovými stranami slovenskej politickej scény i neochota SĎI vstúpiť po minulostných voľbách do vládnej koalície (...);*

***robiť'**: Dokážem sa dokonca za zle odplácať dobrým a **robí mi to radosť'**: Z ničoho si dlho **nerobím ťažkú hlavu**, ale nič neberiem na ľahkú váhu; Pokiaľ by si niekto **robil čiarky**, koľkokrát tento takzvaný politik sediaci v štúdiu na stoličke s nohami pod sebou ako ustráchaný vrabec dostal slovo a koľkokrát opakoval to isté, potreboval by poriadne veľký kus papiera; Silný odklon od konfuciánskej nauky **robil** mnohých tradičným vzdelancom **starosti**;*

***uzavrieť'**: SDK však **uzavrela** s Mad'arskou koalíciou **dohodu** o po-volebnej spolupráci (na princípe „niečo za niečo“, a tak je skutočne*

priam tragikomické, že svoje zámery, ktoré chce realizovať s pomocou maďarských politických strán, opovážlivo nazvala paralelou vízie Ľudovíta Štúra spred 150 rokov;

uskutočniť/ ňovať: Oblasťou „bežného vedomia“ je tzv. priemerný odraz, ktorému zodpovedajú pojmy v každodennom styku; je to trieda odrazov, cez ktoré sa **uskutočňuje prechod** k jazykovému významu. Počas jej priebehu **uskutočnila** ministerka zahraničných vecí Zdenka Kramplová osobitné **prijatie** s vybranými zástupcami Slovákov žijúcimi v zahraničí; Spomínam to preto, lebo táto organizácia združujúca mladé literárne talenty (ale aj renomovaných autorov, ktorí pracujú ako lektori, prípadne ako vydavatelia) **uskutočňuje svoju činnosť** na báze literárnych klubov vytvorených takmer pri každej okresnej či mestskej knižnici SR, kde sa realizujú rôzne autorské besedy;

venovať: Týmto platidlám je potrebné **venovať zvýšenú pozornosť**; Najdôležitejším jazykovým materiálom z najstaršieho obdobia sú vlastné mená (najmä v latinských kontextoch), preto ich zhodnoteniu a využitiu musíme **venovať mimoriadnú pozornosť**. Vo svojom funkčnom modeli rečového mechanizmu **venoval veľkú pozornosť** poznávaciemu procesu A. Král; V tejto kapitole budeme teda **venovať pozornosť** metodickým postupom, ktoré umožňujú postihnúť (rekonštruovať) lexikálno-semantickejšiu stavbu v jazykovom systéme; V procese rozumenia **veľkú pozornosť venuje** (popri problematike vzťahov na osi subjekt-objekt) samému procesu rozumenia, samej aktivite, ktorá vzniká v procese vytvárania vzťahov medzi subjektom a objektom;

viest: Všetci štrajkovali, všade sa **viedli** nekonečné **dialógy**, každý chcel zrazu všetko vykričať, a ja som sa v tom bordeli nenápadne motal d'alej; Ľudstvo sa javí prostredníctvom národov, a tak nijaký národ nemôže **viest boj** so zbraňou v ruke za všeobecný záujem ľudstva, ak by takýto boj mal byť implicitne jeho bojom proti sebe samému, proti jeho sebarealizácii štátnosťou; K objasneniu povahy lexikálneho významu **vedie proces** od razu objektívnej skutočnosti v ľudskom myslení a spôsob jazykového stvárnenia vedomého od razu.

Najliczniejszą grupę struktur werbo-nominalnych stanowią konstrukcje z predykatem *mať*. Na dalszych miejscach lokują się następujące podstawy werbalne: *byť*, *dať*, *dávať*, *poskytnúť*, *brať*, *klásť*, *robiť*, *viest'*, *venovať*. Wśród komponentów nominalnych dominują rzeczowniki abstrakcyjne, stanowiące m.in. pola semantyczne uczuć, stanów, np.: *radosť*, *možnosť*, *pocit'*, *prikaz*, *na starosti*, *k dispozícii*, *strach*, *vplyv*, *obavy*.

Najbardziej produktywne wśród badanych konstrukcje są przykłady z następującymi czasownikami bazowymi: *mať*, *dať*, *robiť*, *byť*. Konstrukcje te składają się z czasownika kategorialnego, stanowiącego centrum gramatyczne analityzmu, oraz z rzeczownika abstrakcyjnego, decydującego o wartości leksykalno-pojęciowej całej peryfrazy, a także o przynależności do określonego pola semantycznego uczuć, stanów itd. Nie tak częste, ale również wzbogacające system leksykalny języka słowackiego są konstrukcje z następującymi predykatami analitycznymi: *poskytnúť*, *prejaviť*, *udelit'*, *klásť*, *uskutočniť*, *podat'*, *položit'* (np.: *poskytnúť pomoc / pomôcť*, *poskytnúť informácie / informovať*, *prejaviť poctu*, *preukázať poctu / poctiť*, *viest' evidenciu / evidovať*, *udelit' vyznamenanie / vyznamenat'*, *klásť otázky / spytovať sa*, *uskutočniť konsolidáciu / konsolidovať*, *podat' dôkaz / dôkazať niečo*). Spośród przedstawionych tu predykatów należy wymienić konstrukcje z czasownikiem bazowym: *robiť* w takich strukturach opisowych, jak: *robiť čiarky // čiarkovať*, *robiť si starosti // starostiť sa*, *robiť poriadky* itp. Dominują one w tekstach spontanicznych. Konstrukcje z predykatem *robiť* zbliżają się do struktur sfrageologizowanych o wyraźnej semantycznej specyfikacji oraz odznaczają się szczególną obrazowością i pewną ekspresywnością.

Wykorzystywane w tekstach prasowych konstrukcje analityczne sprzyjają uzyskaniu większej abstrakcyjności i precyzji w wyrażaniu sądów czy opinii. Za pomocą interesujących struktur osiąga się ścisłość, precyzję znaczenia oraz często oficjalność, która charakteryzuje w znacznej mierze styl urzędowy. Świadczą o tym między innymi takie przykłady prasowe jak: *poskytovať možnosti*, w tekście: *poskytuje možnosti kontroly a zabezpečuje stále súvislosť preberaného účiva*; *mať funkciu*, np.: *Prenos môže mať funkciu centrály a podstanice*; *utvárať predpoklady*, np.: *Koncepcia útvara predpoklady na rozširovanie a prehlbovanie domáceho a zahraničného trhu*.

Interesujące struktury analityczne cechuje duża frekwencja oraz niezwykła ich ekspansywność przede wszystkim w tekstach o charakterze dynamicznym i zmiennym. Odpowiada to właśnie stylistyce publicystycznej, stąd tak wiele konstrukcji opisowych w prezentowanych przykładach, np.: *nájsť uplatnenie, klásť otázky, dať súhlas, vzniesť protest, námietky, požiadavky; venovať pozornosť, položiť otázku, podávať správu, vzbudiť záujem, prejavit' záujem*.

Komponenty werbalne, głównie powierzchniowe, typu: *mat', byť, dať, poskytnúť, udeliť, viesť*, są leksemami o szerokim polu semantycznym. W konstrukcjach analitycznych ulegają dalszej desemantyzacji, dopiero w połączeniu z komponentami nominalnymi stają się pełniejsze, a treść analizy bardziej wyrazista i precyzyjna. Danuta Buttler uważa zresztą, że „proces ekspansji konstrukcji analitycznych jest skomplikowany, można go traktować jako tendencję formalno-gramatyczną, co doprowadza do przebudowy systemu morfologicznego, jest to jednak zarazem proces par excellence semantyczny, ponieważ jego podłożem jest dążność do zastąpienia ogólnikowych i nieprecyzyjnych, wykładników pewnych ogólnych znaczeń relacyjnych przypadków syntetycznych strukturami bardziej wyspecjalizowanymi” (BUTTLER, KURKOWSKA, SATKIEWICZ, 1971: 94). Autorka prezentuje tu przyczyny semantycznego szerzenia się struktur analitycznych, które cechuje oficjalność, szablonowość, brak emocjonalnego zaangażowania, obiektywność oraz pewna ogólnikowość. Przedstawione atrybuty struktur opisowych wskazują na największy ich zasięg w tekstach o charakterze publicystycznym, a także administracyjno-urzędowym.

Konstrukcje analityczne stanowią często utarte szablony syntaktyczne, które funkcjonują jako swoiste schematy (wykorzystywane np. w różnych tekstach użytkowo-instruktażowych). Są wygodniejsze w użyciu, cechuje je precyzja i dokładność. W publicystyce bądź w stylu urzędowym konstrukcje te pozbawione są pierwiastków emocjonalnych i obrazowych. Mają niejednokrotnie formułę zarządzeń. Cechuje je swoista terminologia utartych formuł syntaktycznych. Ich celem jest nakłonienie odbiorcy do określonego działania.

O wyborze określonych struktur opisowych decydują również czynniki pozajęzykowe – konieczność i potrzeba ciągłego wzbogacania lek-

syki słowackiej oraz postępujący proces cywilizacyjny, kulturowy i społeczny.

Przedstawione konstrukcje werbo-nominalne są rezultatem procesu *multiwerbizacji*. Zgodnie z definicjami A. Jedličky i D. Buttlerowej multiwerbizacja jest procesem zastępowania prostych czasowników dwuczłonowymi połączeniami, w których jeden element ma znaczenie bardzo ogólne i stanowi wykładnik znaczeń kategorialnych, a drugi wyznacza właściwe, leksykalne znaczenie całej konstrukcji, przy czym między wyjściową nazwą prostą a członem podrzędnym struktury opisowej występuje tożsamość leksykalna. Należy powtórzyć za Slavomirem ONDREJOVIČEM (1988: 338), że „termin multiverbizované spojenia využívané preto, lebo výstižné zdôrazňuje aspekt, o ktorý nám tu ide: dynamickú stránku jazyka, jeho neprestajnú premenlivosť”.

Procesy multiwerbizacji dają wielokrotnie możliwości stylistyczne i ekspresywne. Dostosowują się do nieustannie zmieniających się potrzeb komunikacji międzyludzkiej. Wpływają w istotny sposób na dynamikę języka, na swoiste procesy intelektualizacji języka. Jednak przesadne ich stosowanie w tekstach prasowych często prowadzi do pewnej automatyzacji, do powstawania napuszonych, stereotypowych szablonów stylistycznych, które odgrywają rolę negatywną w komunikacji językowej.

Literatura

- BUTTLER D., KURKOWSKA H., SATKIEWICZ H., 1971: *Kultura języka polskiego. Zagadnienia poprawności językowej*. Warszawa.
- ČERMÁK F., <http://ucnk.ff.cuni.cz>
- HORECKÝ J., BUŽÁSSYOVÁ K., BOŠÁK J., 1989: *Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny*. Bratislava.
- JAROŠOVÁ A., 1992: *Spajateľnosť slov a jej odraz v slovníku*. „Jazykovedný časopis”, roč. 43, 2. s. 116–125.
- JEDLIČKA A., 1969: *Univerbizace a multiverbizace v pojmenovacích strukturách*. „Slavica Pragensia”, Vol. 11, s. 93–101.
- JĘDRZEJKO E., 1998: *Słownik polskich zwrotów werbalno-nominalnych*. Warszawa.

ONDREJOVIČ S., 1988: *O multiverbizačných procesoch v spisovnej slovenčine*. „Slovenská reč“, roč. 53, s. 338.

Analitical Verbo-Nominal Structure in Slovak Press Texts

S u m m a r y

The paper is about verbo-nominal structures in the contemporary Slovak journalistic texts. Representative structures like *mať vplyv/vplývať*, *mať možnosť/umožniť*, *venovať pozornosť*, *dať prednosť/uprednostniť* and so on, are characterized according to frequency and productivity. Characteristic features of the analitical constructions in Slovak journalistic texts are formality, convencionality and distinctness. These are results of multiverbation process, which gives multiply stylistic and expressive possibilities. Apart from this, multiverbation processes adapt to continuously changing interpersonal communication.